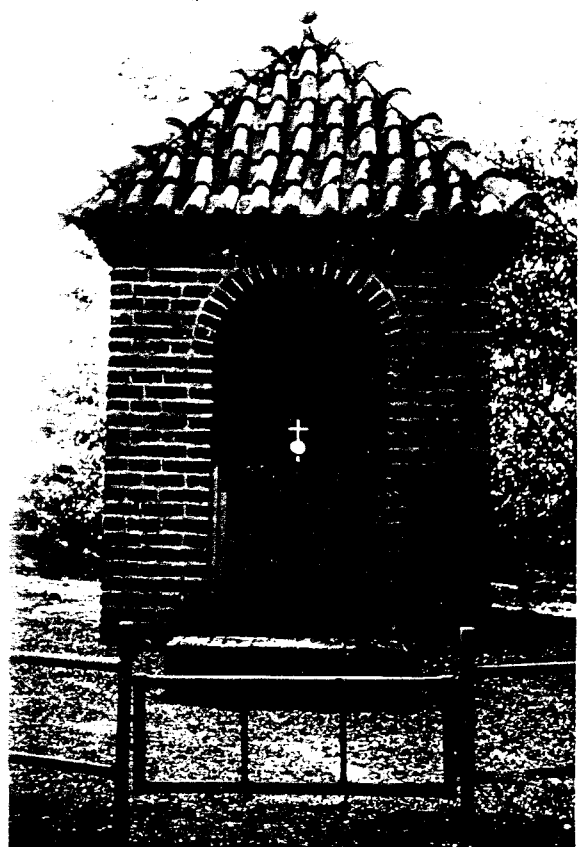

Voor 50 jaren:

Uit de memoires van Sjeff Smits (uit die tijd).

24

Dacht de konink
van de was 27/11
Een midpunt van
de onvolgfranspleu
konink bij dit en
mening keuren
Kantje het door
konink moeden
by alle hand loo-
ten het periecke
van Fransje kon-
den welke spri-
ke schroet. De
pe slagen. Godat
het whil mit in
zijn gnielt kon
fallen, om den
waer weer even
de verf laatsen
den overmate van
sarak bemerkte
die deen 3 was
snaakte dat
bis het 3 was
ging in de

Augustus - September

Bergen L. Jacht op jonge mannen om aan de stellingen langs de Maas te gaan werken. Pierre en Beer zijn ondergedoken. Luchtlandingstroepen bij de Grave. De brug door de Engelsche parachutisten bezet. Jac. en Antoon Albers zijn getuige van de troepenbewegingen in de richting Nijmegen.

Eind september evacuatie van Overloon - Holthees - Vortum-Mullem - Groeningen - Vierlingsbeek.

De familie Rutten uit Vortum wordt door ons 1 week opgenomen.

Beschieting door vliegtuigen ons ouderlijk huis in bed van Jac. enz. Steeds met de hele huishouding in de kelder geslapen.

1 October 1944 : Maashees moet evacueren.

Alle linnengoed pakken - schoenen enz. bijeen gepakt in den geheimen (hamster) kast. Toen met de kinderen en een weinig kleren gevlucht naar Piet Oomen die nog kon blijven zitten in verband met zieken enz.

Eveneens Jean met Gien en de kinderen. Jac en Marie, Jan en Tonny met de kinderen zijn naar Tienray gegaan waar ze 's nachts om half drie aankwamen.

Bij v/d. Heuvel kwamen steeds de Duitschers om tot vertrek over te gaan. Door wat heen en weer gepraat bleven wij maar weer zitten.

De eerste middagen en 's avonds raketbommen, tank en artillerie geschut. Pastoor van Vierlingsbeek is naar de zusters en ouden van dagen gegaan waar hij na enkele dagen door de Duitschers wordt opgehaald.

Vanwege geregelde bezoeken van de Deutsche soldaten is verblijf in de kelder aan te raden. Ons huis is bezet door een 6-tal soldaten welke wacht hebben op de toren.

De keuken met meubels wordt in gebruik genomen op soldatenmanier. Bij Jean wordt bijna alles stuk gegooid o.a. lampen; spiegels - dressoir met inhoud - waschtafels - meubels enz. Gevulde inmaakglazen worden door de kamer - gang - keuken over de vloerbekleding uitgestort alsmede flesschen olie, zoodat dit als een massa vermengd met glas en uit de kasten getrokken goed over de vloer dreef.

Verder hebben we nog verschillende delen gered en mee naar v/d Heuvel genomen.

15 oktober. Bombardement met raketbommen op de silo wat den gehelen middag duurde. 's Avonds zijn wij onder granaatvuur naar de Weert gevlucht. 1 km verder waar ook nog 200 menschen verscholen zaten.

Van de Weert uit konden wij 's avonds Maashees in brand zien staan, waarbij de Kerk en de silo zich duidelijk in de vlammen aftekende.

An, Leen, Paul Janssen met zijn gezin en nog enkele andere zijn verder doorgevlucht tot bijna in Sambeek, waar ze op een Deutsche stelling stuitten die hen de Maas over bracht tot Afferden waar ze onder de bloten Hemel moesten overnachten en vanwaaruit ze naar Bergen zijn gegaan en onderdak hebben gevonden.

Ruim een week later is An dodelijk getroffen bij de eerste granaat die in het dorp terecht kwam - midden op straat toen ze een boodschap had te verrichten.

Terugkomend op onze vlucht naar de Weert, konden wij daar met de kinderen in de kelder, doch den volgenden morgen om 6 uur werden wij er door de Duitschers uitgedreven, welke daar granaatgeschut opstelden.

In allerijl moesten wij oppakken en zijn weer met kruiwagen en kinderwagen verderop gemarcheerd met de andere karavaan door de Maasstraat welke een slechte zandweg was. Overall stond afweergeschut in de velden.

Het front was naderbij gekomen en het donderde van alle kanten, terwijl de kogels over ons heen floten.

Wij trokken verder op naar Vierlingsbeek, kwamen door de verschillende posten, doch bij de laatste post werden wij teruggestuurd. Goede raad was duur nu we in de frontlinie stonden.

Wij moesten dan ook herhaaldelijk achter een wal gaan liggen.

Teneinde mochten wij van de Duitschers ook nog niet meer in de straat blijven, zoodat wij noodgedwongen in een weiland moesten vluchten waar wij een wollen deken in de modder moesten uitspreiden, opdat wij daarop konden gaan liggen en zodoende den hachelijken toestand verder afwachten.

Toen het daarna een weinig rustiger werd zijn wij naar een eikenhouten bosch gevluht waar de buurtbewoners al reeds eerder hollen - loopgraven hadden gemaakt met stroo en waar men op de knieën in moest kruipen.

Over de benen van andere menschen moest men in en uit om onze eigen, en de behoeften van de kinderen te doen.

Een flesch koude ongekookte melk hadden wij voor onze Wim die pas 3 maanden was. Jeuke en Fransje, respectievelijk 3 en bijna 2 jaar, konden wij den honger stillen met een sneetje roggebrood, wat ze aten als koek. Zelf gebruikten wij wortelen.

Tegen den avond begon het ook nog te regenen zoodat spoedig het water en de modder begon door te druppelen wat wij maar op ons moesten laten vallen daar wij met 3 huishoudens met kinderen in een klein laag hol lagen. De 2 baby's van 'n paar weken en een paar maanden moesten wij in plaats van onder bovenop leggen opdat ze niet geheel nat zouden worden. Daar de ruimte te klein was moesten wij ieder eens - de vrouw en ik - met Fransje op den arm in de holopening gaan liggen met voor ons het vuur van het front, doch de koude wind was erger. Door middel van een oude paraplu konden wij dit een weing keren. Vanwege het doordruppelen moesten wij de hand boven het gezichtje van Fransje houden welke op onze schoot lag te slapen, opdat het vuil niet in zijn gezicht zou vallen, om dan maar weer even te verplaatsen.

Ten overmate van ramp bemerkten wij tegen 3 uur 's nachts dat ons hol bijna ging instorten zoodat wij er noodgedwongen uit moesten.

Daar stonden wij met ieder onze 3 kinderen in het donker en in de kou.

Met een lucifer een weg banende door de struiken naar andere hollen bleek dat nergens geen plaats meer over was.

Om de nacht verder door te brengen zijn we verderop in een huisje kunnen komen waarvan de bewoners ook reeds in de hollen zaten. De Duitschers hadden hier alles overhoop gezet en

gingen juist weg zoodat wij tot de morgen hier onze intrek namen. Je hoeft niet te vragen hoe de kinderen hielden en wij zelf wisten geen raad meer. 's Morgens kwam er een hol vrij waar wij tot de middag in bleven doch daar wij geen wasch enz. konden doen zijn we weer naar Oom Piet teruggegaan.

Dinsdag lieten de Duitschers de silo springen doch hij bleek taai te zijn.

De verdere familie bij Oom Piet had bij het vluchten voor de silo geluk door niet op een landmijn te trappen, welke de Duitschers om de schuilgaten hadden gelegd.

Bij Oom Piet aangekomen waren de kinderen nauwelijks gewasschen en verschoond of het granaatvuur brak weer los op de silo en het dorp.

Dit granaatvuur kwam steeds dag en nacht terug met zulk een hevigheid, dat ruiten en pannen rinkelden, en het gevaar was soms zoo groot, dat het eten bijna onmogelijk klaar te maken was. Op een zekere dag toen de keuken bezet was om frissche lucht te scheppen, kwam er een granaat aan suizen welke heel dichtbij ontplofte. De scherven kwamen door de ruiten, vlak langs moeders arm (kleine blessure) precies langs de neus van Oom Piet, sloeg een gat in de muur en verder door de deur, doch wonderlijk zonder ongelukken. De nacht voor Allerheiligen, den helen dag met A.H. en 's nachts daarop heeft het dorp steeds onder hevig granaatvuur gelegen. Honderden Engelsche granaten sloegen bij en verderop in. In de dagen daarvoor kregen ze in het dorp allen aanzegging om te vertrekken met bedreiging van den dood der mannen.

Jan Verstralen is toen met zijn hele familie moeten vertrekken met een 4-wielige wagen naar Tienray onder granaatvuur.

Daar wij geen definitieve aanzegging kregen bleven wij maar weer zitten, alhoewel wij toch weer alles voor vertrek gereed hadden. *Wij werden dan toch maar steeds verderop gedreven.*

Door het bijeen verzamelen van aardappelen - kolen enz. konden wij het nog wel uithouden. Op een zekeren dag werden bij ons ook nog 3 jongens opgepikt welke in Blitterswijk aan de vlottenbouw moesten werken en bij de Weermacht werden ingedeeld. Deze jongens hebben nog een paar zaterdagen brood meegebracht uit Wanssum.

De silo en pakhuizen zijn door de Duitschers geplunderd. Het laatste schip had de motors van de silo bij zich doch kon niet meer weg. Door de gevaarlijke ligging kwam hij achter de tuin bij Oom Piet te liggen. Schipper met zijn vrouw en knecht werden door Oom Piet opgenomen. Op een zekeren dag toen hij zijn inboedel van het schip ging halen kwamen de Eng. vliegers gedoken. De knecht waarschuwt hem en de schipper bedenkt zich geen oogenblik en duikt met kleeren en al te water, doch hij was nog niet vergenoeg onder. Een scherf trof hem nog onder de voet waarmede hij nog 3 weken in de kelder heeft gelegen.

Bij het springen van de R.K. Kerk werd bij ons het halve dak afgerukt. Alle ruiten en ramen ingedrukt. De trap in de gang werd er in zijn geheel uitgerukt en lag plat in de gang op de grond. Het was een onbeschrijfelijke ruïne, vooral met de nodige granaten die ons huis daarna nog troffen.

De beste meubels, zooals club's, ligstoel, naaimachien enz. welke bij de oude van dagen (bij Rieter) waren gebracht werden door brand verwoest.

De rest van de meubels en de huisraad werd geplunderd. Eens hadden wij de Duitschers beet genomen. De geheime kast hadden wij nog steeds laten zitten omdat deze nog niets was

overkomen. Op een zekere morgen toen de Duitschers nog niet te zien waren en het nog stil was met de granaten, kwam de vrouw bij de kast welke al door de Duitschers was gevonden en opengebroken. Zij waren natuurlijk van plan dit 's middags met de kar op te halen en weg te voeren, doch de vrouw met Leen en Lies waren hen te vlug en gingen vlug met manden het goed er uit halen, dat later weer bij Oom Piet is achtergebleven doch wij hadden toch de beste pakken, overjas enz. meegenomen bij de komst van de Engelschen.

Een paar dagen later kwam er een Duitse kar bij Oom Piet en direct zag ik dat hij de groene zeep van ons erop had staan. Mijn vrouw vroeg of zij ze terug kreeg daar ze uit ons huis was gehaald, doch ze kreeg ten antwoord: Ga maar in huis, deze zeep is van onze compagnie, gij hebt genoeg geroofd. Zo was het elke dag wat.

Op een zekeren middag toen O.P. en ik naar Theelen zijn kelder wilde gaan kijken, bemerkten wij dat er 2 Duitschers achter het huis stonden. Wij maakten direct rechtsomkeer, raapten een appel op doch werden door de D. teruggeroepen. Bij hen aangekomen keek de eene soldaat op zijn armbandhorloge en zei: 'Über eine stunde sind Sie hier weg', en toen wij zeiden dat wij mochten blijven snoof hij weer: 'haben Sie mir verstanden. Über eine Stunde sind Sie hier weg'. Wij konden niets meer inbrengen of hij stooft weer op. In huisgekomen raadpleegden wij, doch bleven maar weer zitten, want het waren misschien maar soldaten welke 's avonds naar het front gingen en niet meer terugkwamen. Zij kwamen ook niet meer terug, doch 's nachts toen wij lagen te slapen schrokken wij van zulk een slag op of dat het hele huis op ons viel. De pannen en ruiten sloegen stuk. De schrik had ons bevangen doch verder gebeurde er gelukkig niets meer.

Bij onderzoek den volgende morgen bleek dat het mogelijk een pantservuist zal zijn geweest, die ze naar ons toe hebben geworpen om ons er op deze manier uit te jagen.

Verder steeds maar granaten en nog eens granaten.

Slachten moesten wij ook al zelf doen, alles verliep hierbij naar wensch.

De schipper welke een maalmolentje bij zich had konden wij tarwe malen en hiervan brood en koek bakken.

Doordat de winter naderde kwam ook de koude zoodat we genoodzaakt waren een kachelkje in de kelder te plaatsen.

Nadat de Duitschers de silo al 3 maal hadden laten springen en nog overeind stond, kregen wij op een laten avond toen wij al lang sliepen zoon geweldige schok dat wij meenden dat het hele huis op ons viel. Bij nader onderzoek meenden wij, dat de silo nou was gesprongen wat zekerheid werd toen wij 's morgens gingen kijken. De Duitschers hadden hem van over de Maas uit laten springen. Wij hadden juist daags ervoor al de ramen weer opgemaakt doch nu lag alles weer aan stukken.

Daarna hoorden wij steeds explosies wat toch wel verdacht leek dat er iets ging gebeuren, want wij hadden die dag ook geen Duitschers meer gezien.

In de laatste nacht heeft bij ons nog een jonge soldaat van 17 jaar, welke berichten moest overbrengen, in de keuken geslapen.

's Morgens zagen wij, dat de Weert in brand stond. Er werd verteld dat het door fosfor aangeschoten zou zijn en wij vreesden, dat dat bij ons ook kon gebeuren daar de Duitschers wreed genoeg waren om de laatste huizen aan de Maas uit de weg te ruimen. Maar dat viel mee.

Den volgenden morgen zaten Bertha en ik buiten op de bank in de zon. Ik wou dat ik nu toch eens eindelijk een snuit van een Tommy zag zei mijn vrouw. Nou, 't werd bewaarheid, want toen Leen 's middags voor de wasch op zolder was zag ze door het raam 3 Engelschen langs een heg aan komen sluipen. Ze vliegt naar beneden en roept: daar komen Tommy's aan en blijven jullie mannen maar in de kelder. Even daarop hoorden we ze al op de voordeur kloppen doch daar deze dichtgespijkerd was gingen lies (?) en O.P. door de achterdeur met het roepen van Halo hun tegemoet, waarbij ze direct tegen een loop van een geweer aankeken, doch toen de Tommy 's zagen dat het burgers waren was alles O.K.

Daarop volgende een lange rij soldaten. Bij ons aangekomen graafden zij direct stellingen in de boomgaard. Je kunt niet denken wat een geluk dit voor ons betekende. 's Avonds kwam er een Hollander waarmede men kon spreken. Deze raadde ons aan ten spoedigste te vertrekken, daar het zeer zeker gevaarlijk werd, behoudens de schipper welke enige tijd kon blijven daar hij de Engelschen van dienst kon zijn met de Maas enz.

Dien nacht werd er niet geslapen, want er moest gepakt en gezakt worden.

Toch hadden wij groten schrik daar dit misschien de gevaarlijkste dag kon worden. Want de Duitschers vuurden hun granaten steeds over ons heen naar het Engelsche front in Overloon waar wij naar toe moesten en vooral met hun nebelwerfers van 36 granaten met persgas hadden wij het helemaal niet op begrepen, doch hij had dien dag gelukkig zijn loop gericht op Geysteren-Venray. 's Morgens hadden wij al gewacht doch er kwam geen wagen om ons op te halen, zoodat wij maar aanstapten met kruiwagen en kinderwagen. Op de straat bij Litjens aangekomen werden de vrouwen met kinderen en de oude menschen in een Engelsch wagentje geladen en weggebracht naar Oploo was onze bedoeling. Leen, Tilly, Jean en ik gingen met kruiwagens en kinderwagens te voet op stap daar er geen vervoer meer voor ons was. Langs de wegen zagen wij de cadavers van koeien en paarden langs de weg liggen.

In Holthees moesten wij bij 2 posten ons persoonsbewijs enz. laten zien, doch wij konden verder. Daar de brug bij de school gesprongen was moesten de auto's met de anderen over 'het broek' rijden waar de binnenwegen zoo slecht waren dat ze bijna omgeslagen waren. Ze werden bij de Kapel uitgeladen en later weer opgehaald. Wij werden halfweg Overloon door de Engelschen opgepikt en moesten zoo lang wachten tot een Engelsch wagentje ons verder bracht. Wij werden met de kinderwagens en het goed in een wagentje gepropt en in Overloon bij een gedeeltelijk stuk geschoten huis afgezet, waar wij tot de avond moesten wachten eer wij met een grote wagen moesten evacueren.

Wat er met ons ging gebeuren wisten wij nog niet en dat was zeer onaangenaam, vooral met onze kleine kinderen om die bij elkaar te houden. Want daar had de vrouw ook al heel wat mee te doen gehad, daar ze in de wagen al alle drie in de armen moest houden.

Ten lange laatste kwam dan toch de wagen. Het eerst mochten de zieken, ouden van dagen en kinderen vervoerd worden waar wij dan ook toe behoorden. Wij hadden nog zeer veel moeite bij

de Engelschen om het weinige goed dat we bij ons hadden en de kinderwagens mee te vervoeren.

Toen ik nog iets moest vragen en achter op de wagen kwam werd ik door een der Engelschen eraf geroepen, en toen hem later aan het verstand werd gebracht dat mijn vrouw met 3 kleine kinderen op de wagen was werd mij weer toegestaan om op de wagen te klimmen.

Toen ging het op Bakel aan waar wij met een wit poeder werden ontsmet.

Toen kregen wij te hooren, dat wij naar Heeze bij Eindhoven moesten waar wij 's avonds om 10-11 uur aankwamen. In Heeze wist men niet, dat er evacuees kwamen zoodat er nog niets geregeld was. Men bracht ons voorlopig in de Fif fabriek (pudding). Toen er enige ambtenaren bij elkaar getrommeld waren werden wij bij de menschen verdeeld.

Wij kwamen bij een bakker G. Toemen terecht waar wij 2 weken plezierig hebben doorgebracht. Daarna zijn wij op eigen gelegenheid met een vrachtwagen naar P. van Krey in Geffen gereisd, waar wij met ons huishouden, moeder, Leen en Oom Piet steeds zijn gebleven.

Toen wij goed en wel ingeburgerd waren heb ik werk gevonden bij Jos v. Erp te Geffen.

Vliegenbommen V.1 kwamen er zeer veel over ons dorp.

Door steeds naar de berichten van de radio te luisteren bleven wij op de hoogte van de fronten doch het westelijk front wilde maar niet vloten.

Eindelijk kregen wij op 24-2-45 te horen dat de Oostelijke oever van de Maas van Duitschers was gezuiverd.

Oktober 1994

